

Ива Тошић, истраживач сарадник
Јована Мисаиловић, истраживач сарадник

Институт за упоредно право, Београд

УСКЛАЂЕНОСТ ПОСЛОВАЊА У ОСИГУРАВАЈУЋИМ ДРУШТВИМА

Финансијска криза која је потресла свет узроковала је огромне промене у режимима корпоративног управљања свих привредних друштава, па тако и осигуравајућих друштава. Било је потребно установити нове механизме ради враћања поверења корисника услуга у рад ових друштава. Као један од видова јачања корпоративног управљања јавља се функција праћења усклађености. Ова функција у основи произлази из начела законитости пословања, које поред тога што спада у једно од основних начела пословања привредних друштава, представља и израз пословне етике друштва. Директивом Солвентност II функција праћења усклађености добија формални статус унутар осигуравајућег друштва, као једна од четири кључне функције система управљања.

Ауторке ће у раду обрадити основна обележја, обавезе и значај новоустановљене функције праћења усклађености, као и њен утицај на унапређење корпоративног управљања у осигуравајућим друштвима.

Кључне речи: Осигуравајућа друштва; Начело законитости пословања; Функција праћења усклађености; Кључна функција.

1. УВОД

Функција праћења усклађености се у осигуравајућим друштвима последњих година убрзано развија.¹ Под модерном перспективом пословања где она добија улогу проактивног средства контроле чији је циљ спречавање и минимизирање ризика због непоштовања пропи-

Ива Тошић, *i.tosic@iup.rs*.

Јована Мисаиловић, *j.misailovic@iup.rs*.

¹ О овој функцији вид. Р. Amato, “Compliance in Insurance Sector”, *International In-house Counsel Journal* 2011, 1–12.

са, као и ризика од губитка репутације, лице задужено за усклађеност у пословању у обавези је да континуирано надгледа бројне законе, прописе, регулаторне захтеве и унутрашње политике.² Наиме, корпоративни крахови, који нису заобишли ни финансијски сектор узроковали су промене режима корпоративног управљања у овим друштвима. Специфичност финансијског сектора, чији део чине и осигуравајућа друштва, условљава строжа правила успостављања секторским прописима у односу на она која су утврђена за остала привредна друштва. Унапређење корпоративног управљања остварује се путем јачања оквира за управљање ризицима, прописивањем услова за искуство и пословни углед чланова управе и носилаца и чланова кључних функција, дефинисањем и разграничењем одговорности ових лица, као и путем екстерног надзора над радом ових друштава. Ова питања регулисана су у оквиру Директиве Солвентност II која представља највећу ЕУ регулативу у области осигурања у последњих тридесетак година. Међутим, услед специфичности осигуравајућих друштава неопходно је додатно унапредити корпоративно управљање, те се у оквиру Директиве Солвентност II издваја посебна функција система управљања, функција праћења усклађености. Ова функција је регулисана чланом 46 Директиве Солвентност II и у складу са њим представља део унутрашње контроле. Важно је напоменути да она јесте део система интерних контрола који треба да идентификује и оцени ризике законитости пословања који настају услед непридржавања правних прописа. Међутим, то не сме навести на погрешан закључак да представља интерну контролу као део прве линије одбране друштва, коју спроводи оперативно руководство. Ово је посебно значајно имајући у виду да функција праћења усклађености треба да врши надзор над првом линијом одбране (интерном контролом), те је неопходно да у односу на њу буде функционално независна. Иако Директива у члану 13 одређује функцију праћења усклађености, као једну од четири кључне функције система управљања, њено издвајање из унутрашње контроле, извршено Делегираном уредбом Директиве, додатно ојачава њен положај и значај у осигуравајућем друштву. Функција праћења усклађености бави се етиком и пословном културом, она се налази у средишту корпоративне културе друштва.

² Compliance Excellence in the Insurance Industry, Accenture, 3, https://www.accenture.com/t00010101t000000__w_/it-it/_acnmedia/pdf-43/accenture-compliance-excellence-insurance-industry.pdf, 20. 10. 2022.

2. ОРГАНИЗАЦИЈА ФУНКЦИЈЕ ПРАЋЕЊА УСКЛАЂЕНОСТИ

Начело законитости пословања представља једно од основних начела пословања и друштва су била у обавези да га поштују и пре развоја идеје о кључним функцијама. Пре доношења Директиве у којој су садржана начела за нови, на ризику утемељен правни оквир, управа се сматрала главним носиоцем обавезе пословања друштва у складу са законима, подзаконским актима и интерним правилима. У погледу одговорности за успостављање и функционисање одељења за праћење усклађености, ту нема ништа спорно у погледу одговорности – она је увек на управи, јер је основна обавеза управе да води послове друштва. Ту одговорност управа не може делегирати, али може основати посебан сектор/одељење које би било задужено за праћење усклађености.³ Стога, лице које обавља функцију праћења усклађености није задужено за доношење одлука, то је увек одговорност управе.

Организација функције праћења усклађености није регулисана одредбама Директиве. Изузев опште норме која предвиђа успостављање ове функције, у Директиви нема даљих смерница у вези са величином, бројношћу и начином њеног организовања. Самим тим, није дефинисано да ли је довољно да у осигуравајућем друштву постоји једно лице које ће обављати ову функцију или је неопходно постојање целог одељења. Приликом одређивања организационе структуре функције праћења усклађености треба применити начело пропорционалности које предвиђа Директива. У складу са овим начелом организацију треба прилагодити природи, обиму и сложености ризика који у друштву постоји, тако да се друштво не доведе до неоправдано оптерећујућих захтева.⁴ Стога, пракса познаје различите формате овог организационог дела и поделе послова унутар њега. Наиме, осигуравајућа друштва приликом организовања ове функције треба да воде рачуна о величини друштва и о специфичности сопствених пословних активности.⁵ Без одговарајуће организационе структуре на нивоу друштва у целини, функција праћења усклађености пословања неће моћи да изврши своје оперативне задатке.⁶

³ М. Гргић, „Захтјеви еуропског законодавца гледе успоставе кључних функција у сектору осигурања с посебним освртом на функцију праћења усклађености“, *Загребачка правна ревија* 1/2014, 39.

⁴ Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II), *Official Journal of the European Union*, (у даљем тексту: Директива), рецитал 31.

⁵ J. Burkle, *Compliance in Versicherungs-unternehmen*, Beck, 2020, 62.

⁶ J. Burkle, 85.

Понекад је организациона структура ове функције тако постављена да одељење за усклађеност пословања броји само једног члана. Тада, у другим одељењима најчешће постоје „сарадници за усклађеност пословања“ који, поред својих „основних“ послова, помажу у обављању ове функције. На овај начин, прави се мрежа савезника у другим одељењима, а лице задужено за усклађеност пословања их обучава како би могли да му помогну у спровођењу додељених му задатака. У малим и мање сложеним друштвима могуће је чак и да једна особа или организациона јединица обавља више од једне функције, уз изузетак функције интерне ревизије.⁷ Са друге стране, у већим компанијама, функција праћења усклађености пословања може бројати и велики број запослених. У друштвима где су одељења за усклађеност пословања бројна, запослени су најчешће организовани у различите тимове, чији је задатак да се баве одређеним областима (као што је нпр. пословна тајна, праће новца, заштита података о личности итд.). У овом случају, неопходно је именовати одговорно лице као носиоца функције праћења усклађености,⁸ које има примарни задатак да предлаже и одговарајуће мере како би се на најефикаснији начин испунила обавеза ове функције.⁹ Такође, у таквим случајевима неопходно је да формиран тимови уско сарађују са руководиоцем како би могли да изврше своје одговорности ефикасно.¹⁰

3. ОСНОВНА ОБЕЛЕЖЈА

Улога функције праћења усклађености пословања је контролна и саветодавна и она најпре треба да открије, анализира, прати, извештава о уоченим ризицима и предлаже корективне мере за њихово превазилажење. Имајући у виду да је њена позиција у друштву таква да она примењује најчешће систем превенције, ова функција има обавезу и одговорност да предлаже мере за успостављање усклађености пословања не само у оним ситуацијама када је ризик неусклађености већ наступио (*ex post*), већ и када је потребно друштво припремити за

⁷ Директива, рецитал 32.

⁸ *Chief Compliance Officer (CCO) – Носилац функције за усклађеност пословања* је један од најважнијих чланова тима, првенствено је одговоран за надгледање усклађености пословања у оквиру осигуравајућег друштва и остваривање усклађености са законима, регулаторним захтевима, политикама и процедурама. F. Hertel, “Effective Internal Control and Corporate Compliance”, *A Law and Economics Impact Analysis of the Mysteries of a German Aktiengesellschaft Listed on the NYSE*, 2018, 250.

⁹ М. Гргић, 42.

¹⁰ Т. Braun, “Compliance in financial institutions – Tasks, Functions and Structure”, *Compliance Norms in Financial Institutions – Measures, Case Studies and Best Practices*, Springer International Publishing, 2019, 153.

промене које настају у оквиру законодавног оквира и разјаснити утицај измењеног правног оквира на обављање делатности друштва у свим његовим сегментима (*ex ante*).¹¹ Она се фокусира на спречавање губитка поверења и репутације, избегавање административних казни, мера регулатора, финасијских губитака, кривичних и радноправних санкција, које настају као резултат кршења закона или интерних прописа. Поред тога, треба да се усредсреди на транспарентност, исправност понашања према купцима, пружање уговорних информација, извршење уговора и заштиту клијената, као и на проактивну обуку запослених о питањима усклађености.¹²

Како би се омогућило управљање ризиком усклађености у раној фази, неопходна је сарадња између функције праћења усклађености пословања и запослених у другим организационим јединицама. Обично се сазнање о могућим неправилностима које се манифестују у непоштовању усклађености пословања прво појављује у оквиру других организационих делова друштва, ван функције праћења усклађености пословања.¹³

Једно од основних обележја ове функције је њена независност. Међутим, ограничење пуне независности произлази из чињенице да њене активности подлежу процени интерне ревизије у финансијским институцијама. Наиме, интерна ревизија представља трећу линију одбране у финансијским институцијама, те врши надзор над другом линијом одбране, где се налази и функција праћења усклађености. Програм ревизије из наведених разлога треба да обухвати испитивање адекватности предузетих мера, ефикасности извршених контрола и, посебно, примену корективних мера у случајевима кршења утврђених норми у оквиру функције праћења усклађености финансијске институције.¹⁴

Лица која обављају функцију праћења усклађености морају испуњавати услове у погледу искуства и пословног угледа предвиђене Директивом за носиоце кључних функција и остала лица која обављају ову функцију у друштву.¹⁵ Потребно је да поседују компетентност, мотивацију, континуирано образовање, као и да одржавају блиске

¹¹ Љ. Стојковић, *Правни аспекти контроле и управљања ризицима у акционарском друштву за осигурање*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2016, 199.

¹² *Compliance Excellence in the Insurance Industry*, 7.

¹³ Т. Браун, 151–152.

¹⁴ Такав програм треба да укључује испитивање контролних механизма које функција за праћење усклађености примењује као одговарајуће нивоу ризика процењеног у осигуравајућем друштву.

¹⁵ *Fit and Proper*.

односе са сарадницима с циљем очувања и ширења знања и вештина.¹⁶ Самим тим, функцију обављају лица која поседују потребне квалификације и која спроводе идентификацију, процену, праћење, извештавање и дају савете о управљању ризиком усклађености.¹⁷ Имајући у виду да они представљају другу линију одбране у друштву, важно је нагласити да запослени у оквиру ове функције не могу радити у оквиру јединица које су одређени да надгледају.¹⁸ Запослени у одељењу за усклађеност пословања, посебно носилац функције, не смеју предузимати ниједну радњу која може довести до сукоба интереса са њиховим активностима везаним за усклађеност пословања. Такође, носилац функције не сме обављати водеће функције у другим компанијама које одржавају пословни однос са компанијом у којој обавља функцију праћења усклађености.¹⁹

Одељењу за усклађеност пословања мора се омогућити да започне независну истрагу сваки пут када постоје знаци да су захтеви постављени у правилима, прописима и кодексима понашања погрешно протумачени.²⁰ Потребно је да имају приступ свим информацијама, подацима, документима, лицима и референцама неопходним за обављање својих задатака, као и да имају овлашћење да прикупљају информације о било којој врсти активности. Поред наведеног, лицу задуженом за усклађеност у пословању мора се омогућити састанак са запосленима, приступ канцеларијама компаније, документима и досијеима, као и подацима огранака уколико је то неопходно. Са друге стране, како би на адекватан начин спроводили своја задужења унутар компаније, запослени на овој функцији морају имати одговарајуће ресурсе који се опредељују у складу са величином друштва, врстом, опсегом и сложености његовог пословања, као и величином самог одељења за усклађеност пословања.²¹ Функција праћења усклађености, као и остале кључне функције, делује под крајњом одговорношћу управног

¹⁶ *The Best Practice for Operating the Compliance Function (Code of Best Practice)*, Magyar Bankszovetseg – Compliance Working Group, Budapest 2017, 15.

¹⁷ Control Environment Toolkit: Compliance, 5, https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/0cb0fd3f-8442-4960-a37f-7e232ca275f1/Compliance_Department_Charter_Model_Document.pdf?MOD=AJPERES&CVID=my-A5b, 4. 9. 2022.

¹⁸ Guidelines for compliance function, ПА Норге, 2015, 8, <https://iia.no/wp-content/uploads/2019/09/2017-Guidance-for-the-Compliance-function-FINAL.pdf>, 15. 2. 2023.

¹⁹ И. Тошић, *Усклађеност и контрола усклађености пословања у акционарским друштвима за осигурање у српском праву и по концепту Солвентност II*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2022, 75.

²⁰ *The Best Practice for Operating the Compliance Function (Code of Best Practice)*, 16.

²¹ За више вид. М. Schulz, W. Galster, “Stellung in Unternehmen”, *Der Compliance Officer* 2015, 113–129.

и надзорног одбора и подноси му извештаје најмање једном годишне, али и чешће у случају да утврди неку повреду у домену своје надлежности.²²

4. ЗАДАЦИ

Обавезе функције праћења усклађености, уопштено посматрано, обухватају неколико обавеза и одговорности. Најпре, ова функција саветује управу и све запослене о усклађености са законима, правилима и стандардима. Осим тога, потребно је да помаже у информисању чланова управе по питању усклађености и даје одговоре на сва питања запослених из њеног делокруга. Такође, лице задужено за усклађеност у пословању успоставља писане смернице за одговарајућу примену усклађености са законима, правилима и стандардима кроз политике и процедуре и друге документе, као што су приручници за усклађивање и интерни кодекси понашања. Најзад, као што смо поменули, неопходно је да о резултатима извештава управу најмање једном годишње.

Задаци које обавља лице задужено за праћење усклађености дефинисани су Директивом и обухватају:

- општи правни надзор;
- саветовање управног или надзорног одбора;
- праћење ризика промена у правном окружењу;
- праћење ризика неусклађености.²³

У погледу обавеза које предузима лице које обавља ову функцију, потребно је анализирати две недоумице. Прва се односи на питање да ли је однос између овако постављених задатака функције праћења усклађености такав да један представља основну обавезу, а остале три су поткатегорије у оквиру те основне обавезе, или су све обавезе у потпуности равноправне. Уколико се определимо за прво схватање, сва средства би се најпре користила за остварење главне обавезе ове функције. Са друге стране, налази се став да су ове обавезе у потпуности равноправне и то на тај начин што ће ове појединачне обавезе имати пресудан значај у различитим периодима. Наиме, овде се полази од става да се у зависности од тренутног унутрашњег и спољног правног окружења појединој обавези у том тренутку даје превага

²² Commission Delegated Regulation (EU) 2015/35 of 10 October 2014 supplementing Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II), *Official Journal of the European Union*, (у даљем тексту: Делегирана уредба), чл. 268.

²³ Директива, чл. 46.

(нпр. у тренутку доношења нових прописа, најважнија је обавеза раног упозорења, док у тренутку када су прописи већ донети, саветодавна функција добија превагу).²⁴ Ипак, језичким тумачењем текста Директиве можемо доћи до закључка да је европски законодавац имао намеру да обавезу општег правног надзора одреди као основни задатак функције праћења усклађености, док су остале три поткатегорије у оквиру ове основне функције. Да би постојале јасне одговорности ове функције, неопходно је и да су прецизно описани и формулисани њени задаци.

Такође, потребно је утврдити да ли су обавезе предвиђене Директивом исцрпно одређене или она само предвиђа основне обавезе уз могућност њиховог проширења. Делује да би проширење задатака ове функције било у супротности са вољом европског законодавца, с обзиром на то да ни Делегирана уредба не проширује задатке прописане Директивом. Међутим, без обзира на наведено, узимајући у обзир да функција праћења усклађености представља за осигуравајућа друштва релативно нову функцију, у пракси ће јој често бити додељени задаци који су шире постављени од оних који су предвиђени Директивом. То се пре свега односи на етику и кодекс понашања, спречавање сукоба интереса, поштен однос према клијентима и/или потрошачима, борбу против мита и корупције, спречавање превара, заштиту личних података и пословне тајне, оцену примерности надзорних/управљачких органа, активну улогу у спровођењу политика пословања, друштвено одговорно пословање.²⁵

Функција праћења усклађености друштва мора успоставити политику праћења усклађености и план праћења усклађености. Политика праћења усклађености одређује обавезе, одговорности, способности и извештавање функције праћења усклађености. Са друге стране, у оквиру плана праћења усклађености утврђују се планиране мере за сва релевантна подручја друштва за осигурање и њихова изложеност ризику усклађености. План праћења усклађености помаже у суочавању са сталним променама у пословном окружењу и омогућава превазилажење препрека које отежавају постизање пословних циљева.²⁶ Обавезе функције праћења усклађености укључују процену адекватности мера које је друштво за осигурање донело како би спречило неусклађеност.²⁷ Из свега наведеног можемо закључити да функцију

²⁴ J. Burkle, 87.

²⁵ И. Тошић, 85.

²⁶ E. E. Mariscotti, *Corporate risk and Leadership – What Every Executive Should Know About Risks, Ethics, Compliance, and Human Resources*, Routledge Taylor & Francis Group, 2020, 523.

²⁷ Делегирана уредба, чл. 270.

праћења усклађености не можемо посматрати само као организациону јединицу унутар друштва. Она укључује широк опсег унутрашњих и спољашњих активности чији је циљ спречавање кршења, злоупотреба, превара и проневера. Ове активности се односе на све нивое осигуравајућег друштва, те на тај начин она добија стратешки значај на пољу управљања ризиком са којим се сусрећу осигуравајућа друштва.²⁸

Посебно је значајно да се унутар друштва утврде и донесу писане смернице о начину спровођења праћења усклађености са законима, као што су разни приручници о праћењу усклађености, интерни кодекси понашања и остале практичне смернице. У оквиру њих је неопходно је да се утврди систем вредности друштва који се заснива на законитом пословању и уверење о праведном тржишном такмичењу и избегавању сукоба интереса.²⁹

5. ЗНАЧАЈ ФУНКЦИЈЕ ПРАЋЕЊА УСКЛАЂЕНОСТИ

Пословање компанија не може бити базирано искључиво на стицању профита, већ је неопходно да се спроводи на умерен и одржив начин, који се базира на фер односима између учесника и поверењу. Можемо рећи да чињеница да се након скандала и кризе која је њима изазвана доноси строга регулатива указује да је изостало превентивно деловање, као и да није постојала свест о томе на који начин се спроводи одрживо пословање.³⁰

Поред управе друштва, успостављање и функционисање целиовитог система управљања ризиком у осигуравајућем друштву обезбеђено је и гарантовано постојањем његових кључних функција.³¹ Целовитост и вишеслојност система управљања (ризикима), се остварује путем улоге сваког носиоца појединачно и кроз њихове узајамне односе унутар и изван друштва у целини, као и према органу надзора. Стога систем управљања *de iure* и *de facto* представља врло битан део целокупне структуре корпоративног управљања.³²

²⁸ Вид. N. Valkanov, E. Stavrov, “Preventing Bank Frauds by Ensuring Effective Compliance Function”, *Cuadernos de Sofia* 1/2019.

²⁹ М. Гргић, 46.

³⁰ М. Тањевић, „Комплајнс функција – статус и перспектива“, *Банкарство* 1/2018, 120.

³¹ Директива, рецитал 30.

³² Љ. Стојковић, „Правни аспекти система управљања у друштву за осигурање и принцип сразмерности према Директиви о Солвентности II“, *Сразмерност и правна извесност у праву осигурања*, Удружење за право осигурања Србије, Палић 2017, 281.

За пословање друштва од посебног значаја је да буде конкурентно на тржишту, да чува своју репутацију и интегритет, као и поверење акционара и клијената. Управо ради остварења тог циља, функција праћења усклађености мора бити део свеукупне културе његовог пословања.³³ Међутим, значајно је напоменути да иако функција праћења усклађености представља један од кључних елемената доброг корпоративног управљања, усклађеност пословања не може бити у надлежности искључиво једне особе или функције. Значај ове функције огледа се управо у олакшавању спровођења ове обавезе друштва свим запосленима и члановима управе, и то од стране лица која имају посебна знања и искуства.³⁴ Потребно је да ова функција буде уплетена у све активности и процесе унутар компаније, као и да буде поштована од стране сваког запосленог.³⁵

О значају ове функције говоре и Основни принципи осигурања. У складу са Принципом бр. 8.5 потребно је да функција праћења усклађености буде ефикасна и способна да помогне осигуравачу да испуни своје законске и надзорне обавезе, успоставља и одржава корпоративну културу законитости и етичности пословања.³⁶ Даље, на основу смерница бр. 8.5.2 обавезује се управа да усвоји кодекс или предузме друге одговарајуће мере којима ће се обезбедити да осигуравач испуњава све важеће законе, подзаконске прописе, одлуке надзорних органа и интерне политике, као и да етички и одговорно води своје пословање. Ради оцене да ли се пословање води на етички начин, функција законитости пословања мора да утврди, примени и одржава одговарајуће механизме и активности. То је неопходно из више разлога:

- да би друштво одржавало етичку корпоративну структуру;
- како би се обезбедило да осигуравач прати и има адекватне процедуре, процесе и контроле;
- како би се обезбедило поверљиво извештавање од стране запослених о запажањима, недостацима, потенцијалним или стварним прекршајима који се односе на осигуравачеве

³³ Deloitte, The changing role of Compliance, 9, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Financial-Services/gx-financial-changing-role-compliance.pdf>, 22. 2. 2023.

³⁴ И. Тошић, 84.

³⁵ J. S. Nelson, “Compliance as Management”, *The Cambridge Handbook of Compliance*, 2021, 106.

³⁶ П. Марано, „Нова надзорна парадигма: култура ношења ризика и етички кодекс“, *Право осигурања, управа и транспарентност – основе правне сигурности*, Палић, 2015, 173.

интерне процедуре, законске и надзорне обавезе или етичка питања.³⁷

Суштина контроле усклађености пословања је у креирању вредности као главног принципа пословања.³⁸ Добра култура праћења усклађености позитивно утиче на пословање друштва на више начина. Смањује се организациони, индивидуални и репутациони ризик, омогућава се повећање самопоуздања запослених током обављања посла. Такође, на тај начин привлаче се, задржавају и ангажују нови запослени и побољшава транспарентност која омогућава боље доношење одлука.³⁹

Незаконито пословање изазива низ последица за друштво, од губитка поверења до казни регулаторног тела и престанка рада друштва. Међутим, функција праћења усклађености пословања ипак пресудну улогу има у заштити од репутационог ризика и губитка поверења клијената, јер корисници теже да послују са друштвима која деле њихове вредности и принципе усклађености пословања.⁴⁰ С обзиром да је након корпоративних сандала нарушено поверење корисника у рад ових друштава, уколико у друштву постоји добра култура пословања, клијентима то оставља утисак озбиљности и добре организационе структуре и улива сигурност у рад друштва. Уколико друштво поседује прецизан и ефикасан програм усклађености пословања, јасно ставља до знања заинтересованим странама да је то главни приоритет друштва.⁴¹ Од посебног значаја су три ствари: да је програм добро осмишљен, да се примењује озбиљно и у доброј вери и да функционише у пракси. Програм праћења усклађености утврђује: 1) улогу и мисију функције; 2) место у организацији; 3) организациону структуру; 4) оквир њеног деловања; 5) методологију рада. Поред наведеног, ефикасан програм усклађености пословања друштва указује на стручност компаније у вези са свим релевантним законима и

³⁷ International Association of Insurance Supervisors, *Insurance Core Principles and Common Framework for the Supervision of Internationally Active Insurance Groups*, 2019, principle 8.5.6, 89–90.

³⁸ V. S. Khanna, “Compliance as Costs and Benefits”, *The Cambridge Handbook of Compliance*, 2021, 15.

³⁹ M. K. Jain, “Regulatory and Supervisory Expectations on Compliance Function in Banks”, *RBI Bulletin* 2019, 89.

⁴⁰ Као што *Warren Buffet* каже „Потребно је више од 20 година да стекнете углед, али само 5 минута да бисте га упропастили“. Ова реченица јасно говори колико је лако изгубити репутацију, углед и поверење клијената, у чему се огледа и првобитни значај функције праћења усклађености.

⁴¹ Основни принцип контроле усклађености пословања јесте очување интегритета и репутације друштва. Ради остварења тог циља, неопходно је да све организационе јединице, органи и запослени поштују законске и друге прописе.

прописима. Међутим, и стручност компаније и њених запослених утиче на репутацију и однос клијената према друштву, тако да је неоспорна чињеница да је усклађеност пословања један од највећих индикатора поверења у пословање компаније и механизам заштите њене репутације.⁴²

Добро корпоративно управљање огледа се у настојању да пословање компаније буде у потпуности усклађено са законима, подзаконским и интерним актима, и да се у складу са њима понашају њени органи и сви запослени.⁴³ Да би пословање било успешно неопходно је да постоји спремност свих нивоа друштва за осигурање на усаглашавање са законским прописима и не треба да се ограничава само на носиоце ове функције.⁴⁴ Показало се да свест и култура запослених када је у питању усклађеност пословања није на задовољавајућем нивоу. Из тих разлога, напредна инострана пракса регулаторима налаже да све више обављају супервизију путем процене (*judgement-based*⁴⁵), испитујући исправност појединих облика понашања, иако су правно дозвољена.⁴⁶

6. ЗАКЉУЧАК

У савременим условима пословања осигуравајућа друштва суочавају се са бројним ризицима, који потичу из пословног окружења, закона и регулативе, оперативне ефикасности, као и репутације самог друштва. Водећи скандал који је потресао сектор осигурања је колапс највећег осигуравајућег друштва у САД – *American International Group (AIG)*. То је довело до практично „изнуђеног“ регулаторног одговора. Као део новог режима корпоративног управљања јавља се фун-

⁴² И. Тошић, 85.

⁴³ За више вид. Y. Olalere, “Corporate Governance: The Role of Management and Other Stakeholders in Good Governance”, *Journal of Insurance and Financial Management* 1/2021, 1–7.

⁴⁴ P. Hauser, „Растући значај функције законитости пословања на примеру аустријске економије осигурања”, *Европска ревија за право осигурања* 2/2014, 7.

⁴⁵ На овај начин надзор би ишао даље од чисте усклађености са законским прописима, овај вид надзора значи контролу постављајући нормативно питање да ли је предузимање неке радње права одлука без обзира што је правно дозвољена. Овај начин надзора тежи томе да промени пословање друштва од тога „да ли можемо нешто да урадимо (да ли је то правно дозвољено)“, до „да ли треба то да урадимо“. Ово ће имати значајне промене и за функцију усклађености пословања. J. Gray, P. C. Metzger, “Defining and Delivering Judgement-based Supervision: The Interface with the Legal System”, *Journal of Banking Regulation* 3–4/2013, 228–240; R. M. Lastra, “Defining Forward Looking, Judgement-based supervision”, *Journal of Banking Regulation* 3–4/2013, 221–227.

⁴⁶ М. Тањевић, 124.

кција праћења усклађености, која у складу са одредбама Директиве Солвентност II представља једну од четири кључне функције система управљања. Она тежи да обезбеди транспарентност и да промовише *compliance* културу, која мора бити део корпоративне културе друштва. Из тих разлога, одговор на нове околности није пуко процедурално техничко прилагођавање већ рад на развијању свести о одговорности, како би се допринело очувању и развоју добре пословне репутације друштва и обезбедило стабилно пословање. Функција праћења усклађености унапређује културу и пословну етику друштва, кроз контролу и саветовање управе и свих запослених у погледу усклађивања са регулаторним оквиром. Она се не фокусира само на оно понашање које је правно дозвољено, већ оно које је ослобођено ризика и на тај начин чува репутацију компаније и поверење корисника услуга.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Amato, Paolo, “Compliance in Insurance sector”, *International In-house Counsel Journal* 2011;
2. Braun, Tomasz, „Compliance in Financial Institutions – Tasks, Functions and Structure”, *Compliance Norms in Financial Institutions – Measures, Case Studies and Best Practices*, Springer International Publishing, 2019;
3. Burkle, Jürgen, *Compliance in Versicherungs-unternehmen*, Beck, 2020;
4. Valkanov, Nedyalko, Stavrova, Elena, „Preventing Bank Frauds by Ensuring Effective Compliance function”, *Cuadernos de Sofia* 1/2019;
5. Gray, Joana, Metzinger, Peter Christian, “Defining and Delivering Judgment-based Supervision: The Interface with the Legal System”, *Journal of Banking Regulation* 3–4/2013;
6. Гргић, Младенка, „Захтјеви еуропског законодавца гледи успоставе кључних функција у сектору осигурања с посебним освртом на функцију праћења усклађености“, *Загребачка правна ревија* 1/2014;
7. Jain, Mahes Kumar, “Regulatory and Supervisory Expectations on Compliance Function in Banks”, *RBI Bulletin* 2019;
8. Khanna, Vikramaditya S., “Compliance as Costs and Benefits”, *The Cambridge Handbook of Compliance*, 2021;
9. Lastra, Rosa, M. “Defining Forward Looking, Judgment-based Supervision”, *Journal of Banking Regulation* 3–4/2013;
10. Марано, Пјерпаоло, „Нова надзорна парадигма: култура ношења ризика и етички кодекс“, *Зборник радова Право осигурања, управа и транспарентност – основе правне сигурности*, Палић, 2015;

11. Mariscotti, Eduardo Esteban, *Corporate Risk and Leadership – What Every Executive Should Know About Risks, Ethics, Compliance, and Human Resources*, Routledge Taylor & Francis Group, 2020;
12. Nelson, J. S., “Compliance as Management”, *The Cambridge Handbook of Compliance*, 2021;
13. Olalere, Yomi, “Corporate Governance: The Role of Management and Other Stakeholders in Good Governance”, *Journal of Insurance and Financial Management* 1/2021;
14. Стојковић, Љиљана, „Правни аспекти система управљања у друштву за осигурање и принцип сразмерности према Директиви о Солвентности II“, *Сразмерност и правна извесност у праву осигурања*, Удружење за право осигурања Србије, Палић 2017;
15. Стојковић, Љиљана, *Правни аспекти контроле и управљања ризицима у акционарском друштву за осигурање*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2016;
16. Schulz, M., Galster, W., “Stellung in Unternehmen”, *Der Compliance Officer* 2015;
17. Тањевећ, Милош, „Комплајнс функција-статус и перспектива“, *Банкарство* 1/2018;
18. Тошић, Ива, *Усклађеност и надзор усклађености пословања у акционарским друштвима за осигурање по концепту Солвентност II и српском Закону о осигурању*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2022;
19. Hauser, Peter, „Растући значај функције законитости пословања на примеру аустријске економије осигурања“, *Европска ревија за право осигурања* 2/2014;
20. Hertel, Fabian, “Effective Internal Control and Corporate Compliance”, *A Law and Economics Impact Analysis of the Mysteries of a German Aktiengesellschaft Listed on the NYSE*, 2018.

Интернет извори и документи

1. Guidelines for compliance function, ИА Норге, 2015, <https://iia.no/wp-content/uploads/2019/09/2017-Guidance-for-the-Compliance-function-FINAL.pdf>;
2. Deloitte, The Changing Role of Compliance, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Financial-Services/gx-financial-changing-role-compliance.pdf>;
3. Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II), *Official Journal of the European Union*;
4. International association of Insurance supervisors, *Insurance Core Principles and Common Framework for the Supervision of Internationally Active Insurance Groups*, 2019;

5. *The Best Practice for Operating the Compliance Function (Code of Best Practice)*, Magyar Bankszovetseg – Compliance Working Group, Budapest 2017;
6. Commission Delegated Regulation (EU) 2015/35 of 10 October 2014 supplementing Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II), *Official Journal of the European Union*;
7. Compliance Excellence in the Insurance Industry, Accenture, https://www.accenture.com/t00010101t000000__w__/it-it/_acnmedia/pdf-43/accenture-compliance-excellence-insurance-industry.pdf;
8. Control Environment Toolkit: Compliance, https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/0cb0fd3f-8442-4960-a37f-7e232ca275f1/Compliance_Department_Charter_Model_Document.pdf?MOD=AJPERES&CVID=my-A5b.

Research Assistant Iva Tošić, LL.D.

Research Assistant Jovana Misailović, LL.M.

Institute of Comparative Law, Belgrade

COMPLIANCE FUNCTION IN INSURANCE UNDERTAKINGS

Summary

The financial crisis lead to considerable changes in the corporate governance regimes of all companies, including insurance undertakings. Therefore, it was necessary to establish new mechanisms to regain consumers' trust. The compliance function occurs as one of the forms of strengthening corporate governance in these companies. This function derives from the principle of business legality, which, in addition to being one of the basic principles, is also an expression of the company's business ethics. In the Solvency II Directive, the compliance function is given a formal status within the insurance company as one of the four critical functions of the management system.

In the paper, the authors analyze the basic features, tasks and importance of the newly established compliance function and its impact on improving corporate governance in insurance companies.

Key words: *Insurance companies; Principle of business legality; Compliance function; Key function.*